

NORGES HØYESTERETT

K J E N N E L S E

avsagt 3. juni 2020 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Aage Thor Falkanger
dommer Knut H. Kallerud
dommer Arne Ringnes
dommer Borgar Høgetveit Berg

HR-2020-1154-A, (sak nr. 20-009388STR-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts kjennelse 6. januar 2020

A (advokat Victoria Holmen)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Peter Andre Johansen)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Falkanger:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder begjæring om opphevelse av beslag tatt rett før ankeforhandlingen startet. Begjæringen ble fremsatt for tingretten, og spørsmålet er om den istedenfor skulle ha vært fremsatt for den lagmannsretten som behandler anken – den dømmende rett – i form av en begjæring om bevisforbud.
- (3) A er en av flere tiltalte i en omfattende straffesak – den såkalte «Lime-saken» – som pågår i Borgarting lagmannsrett. Ankeforhandlingen startet i september 2019 og er ennå ikke avsluttet. I august 2019 ble to e-poster fra henholdsvis 19. og 26. august 2014 beslaglagt ved at de ble tatt ut av en speilkopi av As pc og lagt inn i aktoratets utdrag i saken. E-postene var sendt av A til en advokat som tidligere hadde representert ham i ulike sammenhenger. Etter at As forsvarer ble kjent med beslaget, fremmet hun på vegne av ham 25. november 2019 begjæring for Oslo tingrett om at det skulle oppheves. Som begrunnelse for begjæringen ble det vist til at e-postene var undergitt taushetsplikt og bevisforbud, og at de derfor ikke kunne brukes i ankesaken, jf. straffeprosessloven § 205 tredje ledd, jf. § 204 første ledd, jf. § 119.
- (4) Tingretten anså begjæringen som et krav om opphevelse av beslag etter straffeprosessloven § 208, og saken ble behandlet skriftlig og uten meddommere. Den 4. desember 2019 avsa tingretten kjennelse med slik slutning:
- «1. Beslaget av epost datert 19. august [2014] omtalt som ID27799 oppheves.
 2. Beslaget av epost datert 26. august [2014] omtalt som ID26045 opprettholdes.»
- (5) Påtalemyndigheten anket til Borgarting lagmannsrett over slutningens punkt 1, mens A anket over punkt 2. Lagmannsretten avsa 6. januar 2020 kjennelse med slik slutning:
- «Begjæringen om overprøving av beslag avvises.»
- (6) Lagmannsretten mente at begjæringen i realiteten gjaldt om e-postene kunne fremlegges som bevis, og at dette spørsmålet måtte den rett som hadde straffesaken til behandling – den dømmende rett – ta stilling til.
- (7) A har påanket lagmannsrettens avgjørelse. Anken retter seg mot lagmannsrettens tolkning av straffeprosessloven § 208, og det gjøres gjeldende at det var uriktig av lagmannsretten å avvise saken. Hans begjæring til tingretten gjaldt overprøving av beslaget, ikke hvorvidt e-postene skulle avskjæres som bevis. Den rett straffeprosessloven § 208 gir til å få tingrettens avgjørelse om beslag, gjelder ikke bare under etterforskningen, men også på senere stadier av saken.
- (8) I anketilsvaret har påtalemyndigheten erklært seg enig i at kjennelsen må oppheves.
- (9) Høyesteretts ankeutvalg besluttet 26. februar 2020 at ankesaken skal avgjøres av Høyesterett i avdeling med fem dommere, jf. domstolloven § 5 første ledd annet punktum.

- (10) Høyesterett har behandlet saken muntlig ved fjernmøte, jf. midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 § 2 og midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. § 3.

Mitt syn på saken

Rettslige utgangspunkter

- (11) Saken gjelder en videre anke, men Høyesterett har kompetanse til å prøve om det var riktig av lagmannsretten å avvise As begjæring om at beslaget skulle oppheves, jf. straffeprosessloven § 388 nr. 1 og 3.
- (12) Beslag av ting som besitteren ikke vil utlevere frivillig, besluttet av påtalemyndigheten, jf. straffeprosessloven § 205. Den som rammes av beslag, kan få beslutningen overprøvd av retten etter § 208. Bestemmelsen lyder slik:
- «Enhver som rammes av beslaget, kan straks eller senere kreve brakt inn for retten spørsmålet om det skal opprettholdes.»
- (13) Normalt vil beslag besluttet under etterforskningen, og det følger av ordlyden og lovens system at begjæringer om overprøving skal rettes til tingretten, som avgjør spørsmålet uten meddommere, jf. straffeprosessloven § 5 og domstoloven § 21.
- (14) Påtalemyndigheten kan imidlertid – slik som i vår sak – beslutte beslag etter at tiltale er tatt ut. Dette gjelder selv om hovedforhandling eller eventuell ankeforhandling pågår. Retten til å fremme en begjæring om opphevelse av beslaget på vanlig måte gjelder også for dem som rammes av beslag på disse stadier i saken. Hverken ordlyden i § 208 eller andre rettskilder tilsier at denne adgangen skulle være stengt i slike situasjoner. Avskjæring av bevis skjer etter andre regler. Slike beslutninger fattes av retten som har straffesaken til behandling – den dømmende rett, jf. straffeprosessloven § 272 første ledd bokstav c for så vidt gjelder avgjørelse under saksforberedelsen. En beslutning om avskjæring av bevis under hovedforhandling kan ikke påankes, jf. § 378, men den kan brukes som ankegrunn.

Konkret vurdering

- (15) Lagmannsrettens begrunnelse for å avvise begjæringen lød slik:

«Som det fremgår er saken anlagt etter reglene om beslag og opprettholdelse av beslag etter straffeprosessloven § 204 flg. Etter lagmannsrettens syn er imidlertid realiteten i saken ikke et spørsmål om fysisk tilbakelevering av to e-poster – men om (innholdet av) disse kan fremlegges som bevis under den pågående ankeforhandlingen i 'Lime-saken'. Dette er et spørsmål som – naturlig nok – må tas stilling til av den dømmende rett. Lagmannsretten ser det følgelig slik at den foreliggende begjæringen må avvises.

Rent bortsett fra det uheldige ved at en egen avgjørelse fra lagmannsretten om de to e-postene – i beslagssaken – i større eller mindre grad kunne gi føringer for behandlingen av bevisfremleggelsesspørsmålet under den pågående ankeforhandlingen, peker

lagmannsretten på at en slik avgjørelse uansett ikke ville være bindende under ankeforhandlingen, jf. prinsippet i straffeprosessloven § 272 siste ledd, jf. første ledd bokstav c (spørsmål om å avskjære bevisførsel).»

- (16) Dette gir ikke uttrykk for en riktig forståelse av straffeprosessloven.
- (17) As begjæring rettet seg uttrykkelig mot beslaget, og det var riktig av tingretten å legge dette til grunn ved behandlingen av saken. Reelt sett vil riktignok en opphevelse av beslaget få avgjørende betydning for muligheten til å føre e-postene som bevis, men begjæringen kan likevel ikke – som lagmannsretten har gjort – avvises med den begrunnelse at den i realiteten er en begjæring om bevisavskjæring. Som jeg har pekt på, reguleres begjæringer om opphevelse av beslag og om avskjæring av bevis av ulike regelsett – der blant annet primærkompetansen, overprøvingsmekanismene og virkningene av beslutningene er forskjellige. Når det gjelder virkningene, viser jeg særlig til at opphevelse av et beslag vil innebære at politi og påtalemyndighet – i motsetning til ved bevisavskjæring – må oppgi besittelsen.
- (18) At en opphevelse av beslaget av e-postene vil ha konsekvenser for muligheten til å føre dem som bevis, er etter dette ikke tilstrekkelig til å frata A hans rett etter straffeprosessloven § 208 til å fremme begjæringen om opphevelse av beslaget for tingretten.
- (19) Det var derfor korrekt av tingretten å behandle As begjæring om opphevelse av beslag. Lagmannsrettens kjennelse må da oppheves.

Kunne begjæringen ha vært fremsatt for den dømmende rett?

- (20) Etter dette er det ikke nødvendig for meg å si noe om hvorvidt A kunne ha valgt å fremme begjæringen om opphevelse av beslaget direkte for den dømmende rett. Siden begge parter har behandlet dette spørsmålet relativt inngående for Høyesterett, vil jeg likevel bemerke at også en slik fremgangsmåte faller inn under ordlyden i straffeprosessloven § 208, og det er forutsatt i § 378 nr. 2 at den kan brukes, jf. også Bjerke med flere, Straffeprosessloven. Kommentartutgave, Bind I, 4. utgave 2011 side 721. Reelle hensyn synes dessuten å tilsi det samme. Det sentrale er at den som rammes, skal kunne få en rettslig overprøving av beslaget. Hvilken domstol som står for oppfyllelsen av denne retten, er av mindre betydning.
- (21) Etter at saksforberedelsen er påbegynt ved den dømmende rett, bør altså partene kunne velge om de vil bringe spørsmål om opprettholdelse av beslag inn for denne rett eller på vanlig måte inn for tingretten. Det samme gjelder dersom saksforberedelsen er påbegynt i en ankesak for lagmannsretten.
- (22) Dersom partene på disse stadier skulle ha ulikt syn på hvilken domstol som bør behandle spørsmålet om beslag, antar jeg at den dømmende rett må ha anledning til å beslutte hvem som skal gjøre det.

Konklusjon

(23) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

(24) Dommer **Kallerud:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(25) Dommer **Ringnes:** Likeså.

(26) Dommar **Høgetveit Berg:** Det same.

(27) Dommer **Indreberg:** Likeså.

(28) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.